

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та
практичне значення результатів дисертації
Лесюка Владислава Станіславовича
«Оцінка і забезпечення економічної ефективності та
конкурентоспроможності аграрних підприємств»,
що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 051 Економіка**

Актуальність теми дисертації. Аграрний сектор України відіграє важливу роль у забезпеченні економічної стабільності держави та глобальної продовольчої безпеки. Його експортна орієнтація, зокрема постачання критичних продуктів на ринки Африки та Азії, підкреслює його стратегічне значення для країни. У сучасних умовах аграрні підприємства функціонують під впливом численних зовнішніх і внутрішніх чинників. До зовнішніх належать глобалізаційні процеси, цінові коливання, міжнародна конкуренція, потреба у впровадженні інновацій та адаптації до кліматичних змін, а також наслідки російської агресії. Серед внутрішніх – державна аграрна політика, обмежений доступ до фінансування, податковий тиск і демографічні зміни. Усе це формує складне середовище для господарської діяльності аграрних підприємств.

У таких умовах підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності аграрних підприємств стає необхідною передумовою зміцнення національної економіки. Ефективне функціонування аграрного сектору сприяє зростанню валового внутрішнього продукту, покращенню торгового балансу та створенню робочих місць. Комплексне оцінювання економічної ефективності та конкурентоспроможності дає змогу виявити резерви розвитку та визначити стратегічні напрями вдосконалення.

Актуальність теми зумовлена потребою у впровадженні дієвих підходів до оцінювання економічної ефективності та конкурентоспроможності аграрних підприємств. Це сприятиме підвищенню адаптивності галузі до сучасних викликів, забезпеченню сталого розвитку та інтеграції України до європейської та євроатлантичної спільнот.

Зв'язок теми дисертації з науковими програмами, планами, темами університету та кафедри. Дисертаційна робота підготовлена в межах науково-дослідних тем Полтавського державного аграрного університету: «Розвиток агропродовольчої сфери в національному та геоекономічному просторі» (номер державної реєстрації 0122U201799), за якою запропоновано матричний метод оцінювання конкурентного середовища та методику комплексного оцінювання конкурентоспроможності аграрних підприємств; «Формування та розвиток територіальних соціально-економічних систем» (номер державної реєстрації 0122U201708), за якою запропоновано методику комплексного оцінювання економічної ефективності аграрних підприємств.

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. Представлена дисертаційна робота є результатом самостійно виконаного наукового дослідження. Основний зміст та результати дослідження знайшли повне відображення у наукових публікаціях автора.

Обсяг і структура роботи та її методичний рівень. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 314 найменувань та 30 додатків. Основний текст роботи викладено на 194 сторінках, які містять 92 таблиці та 33 рисунки.

Під час написання дисертаційної роботи автором застосовано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових, економіко-статистичних та спеціальних методів дослідження, що забезпечили досягнення поставленої мети. Методи аналізу, синтезу, абстрагування та узагальнення використано для дослідження економічної ефективності та конкурентоспроможності аграрних підприємств, формулювання авторських визначень, систематизації наукових підходів, а також класифікації ключових економічних понять. Системний підхід дав змогу побудувати алгоритм забезпечення економічної ефективності та розробити механізм моніторингу економічної ефективності та конкурентоспроможності аграрних підприємств. Застосування моделювання забезпечило відображення взаємозв'язку між економічною ефективністю та конкурентоспроможністю, а також моделі формування конкурентних переваг. Порівняльний аналіз використано для зіставлення підходів до трактування понять, методів оцінювання та аналізу показників господарської діяльності аграрних підприємств. Методи статистичного аналізу використано під час обробки даних підприємств Полтавської області, розрахунку інтегральних показників та індексів. Метод спостереження дозволив виявити резерви підвищення прибутку та обґрунтувати шляхи забезпечення економічної ефективності та конкурентоспроможності. Для підвищення наочності застосовано графічні методи, а також елементи програмування та візуалізації даних.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій. Дисертація характеризується науковою новизною, чіткою структурою, логічною послідовністю викладу та обґрунтованою методологічною базою. Достовірність і обґрунтованість результатів підтверджуються практичним впровадженням, аналізом сучасних джерел, використанням інформаційно-аналітичних матеріалів і комплексного підходу, що відповідає меті й завданням дисертаційного дослідження.

Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру. Наукова новизна дослідження полягає в поглибленні теоретико-методичних засад оцінювання і забезпечення економічної ефективності та конкурентоспроможності аграрних підприємств, а також у розробці нових практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Вперше розроблено матричний метод оцінювання конкурентного середовища аграрних підприємств (МАСЕ-аналіз) з використанням мови програмування Python. Запропонований підхід дозволяє візуалізувати рівень впливу зовнішніх чинників (економічних, ринкових, соціальних, технологічних, природних і політичних) на господарську діяльність аграрних підприємств.

Розроблено методику комплексного оцінювання економічної ефективності аграрних підприємств, що базується на розрахунку інтегральних показників ефективності земельних, матеріальних, трудових і фінансових ресурсів із застосуванням Z-нормалізації та зважування для побудови індексу економічної ефективності. Розроблено також методику оцінювання конкурентоспроможності, яка передбачає визначення індексу конкурентоспроможності з урахуванням операційної ефективності, ринкової позиції, інноваційного потенціалу та фінансової спроможності аграрних підприємств, що дозволяє комплексно оцінити їхні конкурентні позиції.

Розроблено модель формування конкурентних переваг аграрних підприємств, яка включає послідовні етапи: аналіз ринку та конкурентів, оцінювання внутрішнього середовища, виявлення проблем і формування напрямів розвитку. Також розроблено систему оцінювання економічної ефективності аграрних підприємств, що охоплює визначення цілей і критеріїв, підбір показників, обробку даних, формування висновків і їх візуалізацію, забезпечуючи цілісний підхід до оцінювання економічної ефективності функціонування підприємства.

Набули подальшого розвитку теоретичні підходи до трактування понять «економічна ефективність», «конкурентоспроможність» та «конкурентне середовище», які уточнено з урахуванням класифікаційних ознак і сучасних умов функціонування аграрного сектору. Також розвинено механізм моніторингу економічної ефективності та конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Практичне значення результатів дослідження. Результати дослідження мають прикладне значення, оскільки стали основою для розробки практичних рекомендацій щодо оцінки і забезпечення економічної ефективності та конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Результати дослідження та сформульовані пропозиції розглянуті, затверджені й рекомендовані до впровадження фахівцями ВСК «Злагода» Полтавського району Полтавської області (довідка від 27.02.2025 р. № 43); ПП «Імені Калашника» Полтавського району Полтавської області (довідка від 27.02.2025 р. № 52); ТОВ «Востокстройгаз» Полтавського району Полтавської області (довідка від 28.02.2025 р. № 32); ТОВ «Елеватор «Чиста криниця» Полтавського району Полтавської області (довідка від 28.02.2025 р. № 39); ТОВ «Гарант-2005» Миргородського району Полтавської області (довідка від 28.02.2025 р. № 29).

До того ж, рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, використовуються в освітньому процесі Полтавського державного аграрного університету Міністерства освіти і науки України під час підготовки здобувачів вищої освіти при викладанні дисциплін: «Економіка підприємства», «Економічний потенціал підприємства та його оцінювання», «Прогнозування та планування в аграрному підприємстві» (довідка від 28.02.2025 р. № 01-11/43).

Повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих зі співавторами та зарахованих за темою дисертації. Результати дисертаційного дослідження опубліковано в 38 наукових працях, зокрема: 1 – у колективній монографії; 1 – у науковому фаховому виданні України категорії А; 4 – у наукових фахових виданнях України категорії Б; 32 – у матеріалах наукових конференцій у вигляді тез доповідей.

Список наукових праць, опублікованих за темою дисертації:

Стаття у монографії:

1. Лесюк В. С. Забезпечення економічної ефективності аграрних підприємств в умовах формування сталої біоекономіки. *Зелена трансформація та стала біоекономіка* : монографія. Київ : КНУТД, 2024. С. 264–300.

Стаття у науковому фаховому виданні України категорії А, яке індексується в міжнародних наукометричних базах:

2. Kalinichenko O., Kulyk M., Lesiuk V. Economic and energy efficiency of resource-saving technology for switchgrass cultivation. *Agricultural and Resource Economics*. 2024. Vol. 10, No. 2. P. 31–51. <https://doi.org/10.51599/are.2024.10.02.02>. (Особистий внесок автора: запропоновано методику оцінювання економічної ефективності та проведено оцінку економічної ефективності).

Статті у наукових фахових виданнях України категорії Б, які індексуються в міжнародних наукометричних базах:

3. Лесюк В. С. Оцінка конкурентоспроможності в контексті забезпечення економічної ефективності аграрних підприємств. *Економічний простір*. 2024. № 191. С. 512–518. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/192-10>.

4. Лесюк В. С. Основні підходи до оцінки економічної ефективності аграрних підприємств. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2023. № 12 (80). Т. 1. С. 129–136. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-12-9453>.

5. Лесюк В. С. Економічна ефективність логістичної діяльності аграрних підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 23. С. 74–81. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.23.74>.

6. Лесюк В. С. Забезпечення економічної ефективності управління персоналом аграрних підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 21–22. С. 97–104. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.21.97>.

Праці апробаційного характеру:

7. Лесюк В. С. Визначення та оцінка ключових показників конкурентного середовища аграрних підприємств. *Реалії та перспективи соціально-економічного розвитку під час війни* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Черкаси, 8 листопада 2024 р.). Черкаси, 2024. С. 24–26.

8. Лесюк В. С. Економічна ефективність аграрних підприємств крізь призму рентабельності. *Наука та освіта як фактори соціально-економічного розвитку* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 29 жовтня 2024 р.). Чернігів, 2024. С. 104–106.

9. Лесюк В. С. Економіко-математичне моделювання при аналізі економічної ефективності аграрних підприємств. *Інформаційні технології в агробізнесі та аграрній освіті* : тези доповідей XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 24–26 квітня 2024 р.). Дніпро, 2024. С. 15–16.

10. Лесюк В. С. Оцінка основних показників економічної ефективності виробництва продукції тваринництва. *Відновлення та інноваційний розвиток тваринництва в умовах сучасних викликів* : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції науковців, викладачів та аспірантів (м. Харків, 23–24 квітня 2024 р.). Харків, 2024. С. 99–101.

11. Лесюк В. С. Роль інвестицій у підвищенні економічної ефективності аграрних підприємств України. *Ефективність інвестиційної діяльності: перспективний підхід* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 22 березня 2024 р.). Львів-Торунь, 2024. С. 37–40.

12. Лесюк В. С. Значення рівня рентабельності як показника, що демонструє економічну ефективність. *Ефективне управління як двигун фінансово-економічного розвитку* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 17 грудня 2023 р.). Суми, 2023. С. 23–24.

13. Лесюк В. С. Вплив війни на конкурентоспроможність аграрних підприємств України. *Наука та освіта в умовах викликів сьогодення* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 16 грудня 2023 р.). Чернігів, 2023. С. 316–317.

14. Лесюк В. С. Конкурентоспроможність як запорука успішної діяльності аграрних підприємств. *Стратегічні орієнтири розвитку науки, освіти, технологій та суспільства* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 12 грудня 2023 р.). Полтава, 2023. С. 20–21.

15. Лесюк В. С. Забезпечення економічної ефективності виробництва продукції тваринництва. *Перспективи розвитку науки, освіти і технологій в Україні та світі* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Житомир, 11 грудня 2023 р.). Житомир, 2023. С. 12–13.

16. Лесюк В. С. Особливості господарської діяльності аграрних підприємств у конкурентному середовищі. *Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти, технологій і суспільства* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 29 листопада 2023 р.). Кропивницький, 2023. Ч. 2. С. 25–26.

17. Лесюк В. С. Основні аспекти забезпечення економічної конкуренції в Україні. *Наука, освіта, технології і суспільство в умовах глобалізації* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Біла Церква, 10 червня 2023 р.). Біла Церква, 2023. Ч. 1. С. 25–26.

18. Лесюк В. С. Критерії та показники вираження ефективності діяльності підприємства. *Актуальні проблеми економіки, обліку, фінансів та права: теорія та практика* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кременчук, 9 червня 2023 р.). Кременчук, 2023. С. 17–18.

19. Лесюк В. С. Трагування сутності господарської діяльності на законодавчому рівні України. *Актуальні проблеми економіки, фінансів та права в умовах сучасних викликів* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Полтава, 30 травня 2023 р.). Полтава, 2023. Ч. 1. С. 17–19.

20. Лесюк В. С. Значення управління економічною ефективністю діяльності підприємств. *Актуальні проблеми економіки, фінансів, менеджменту і права* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Житомир, 2 грудня 2022 р.). Житомир, 2022. Ч. 1. С. 29–30.

21. Лесюк В. С. Забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств як частина зовнішньоекономічної політики України. *Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти* : збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ужгород, 30 листопада 2022 р.). Ужгород, 2022. С. 203–205.

22. Лесюк В. С. Особливості економічної ефективності виробництва продукції рослинництва. *Тенденції розвитку та виклики сучасній аграрній науці й освіті, за змінних кліматичних та політичних умов* : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної онлайн конференції (м. Київ, 28–30 листопада 2022 р.). Київ, 2022. С. 80–82.

23. Лесюк В. С. Проблеми підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств України. *Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права: теорія і практика* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 25 листопада 2022 р.). Умань, 2022. Ч. 2. С. 27–28.

24. Лесюк В. С. Забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств під час інтеграції України в глобальний економічний простір. *Проблеми та перспективи розвитку економіки: світові та національні аспекти* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 листопада 2022 р.). Одеса, 2022. С. 272–274.

25. Лесюк В. С. Статистична звітність як чинник забезпечення економічної ефективності аграрних підприємств. *Обліково-фінансова наука і практика: пріоритети розвитку та місія у воєнний час* : матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 16 листопада 2022 р.). Київ, 2022. С. 211–213.

26. Лесюк В. С. Передумови залучення інвестицій для забезпечення економічної ефективності аграрних підприємств. *Інноваційні наукові дослідження в умовах світових змін* : матеріали науково-практичної конференції (м. Вінниця, 29–30 квітня 2022 р.). Херсон, 2022. С. 88–90.

27. Лесюк В. С. Формування конкурентоспроможності як частина ефективного розвитку аграрних підприємств. *Актуальні проблеми сучасної науки* : збірник IX Міжнародної науково-практичної конференції викладачів та студентів Навчально-наукового інституту фізики, математики, економіки та інноваційних технологій (м. Дрогобич, 29 квітня 2022 р.). Дрогобич, 2022. С. 36–38.

28. Лесюк В. С. Вплив управління персоналом на економічну ефективність аграрних підприємств. *Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання* : матеріали V міжнародної студентської науково-технічної конференції (м. Тернопіль, 28–29 квітня 2022 р.). Тернопіль, 2022. С. 125–126.

29. Лесюк В. С. Технічне забезпечення як важливий чинник економічної ефективності аграрних підприємств. *Майбутній науковець – 2021* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародної участю (м. Северодонецьк, 3 грудня 2021 р.). Северодонецьк, 2021. С. 270–271.

30. Лесюк В. С. Значення економічної ефективності виробництва продукції рослинництва для аграрних підприємств. *Інновації в освіті, науці та виробництві* : матеріали V міжнародної науково-практичної онлайн конференції присвяченої 100-річчю від дня заснування ВСП «Мукачівський фаховий коледж НУБІП України» (м. Київ, 24–26 листопада 2021 р.). Київ, 2021. С. 167–169.

31. Лесюк В. С. Економічна безпека як чинник ефективного функціонування аграрних підприємств у конкурентному середовищі. *Інформаційно-аналітичне забезпечення управління фінансово-економічною безпекою держави, регіону, суб'єктів господарювання в умовах COVID-19* : матеріали X міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 18–19 листопада 2021 р.). Харків, 2021. С. 151–153.

32. Лесюк В. С. Економічна ефективність як запорука економічної безпеки аграрних підприємств. *Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки* : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих учених та студентів (м. Умань, 18 листопада 2021 р.). Умань, 2021. С. 392–394.

33. Лесюк В. С. Актуальність формування облікової політики для забезпечення економічної ефективності аграрних підприємств. *Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції* : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Херсон, 17–18 листопада 2021 р.). Херсон, 2021. С. 45–47.

34. Лесюк В. С. Аналіз економічної ефективності в управлінні аграрними підприємствами. *Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами* : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Київ, 17 листопада 2021 р.). Київ, 2021. С. 230–233.

35. Лесюк В. С. Діяльність аграрних підприємств України у міжнародному конкурентному середовищі. *Глобальний вимір сучасних проблем міжнародного бізнесу та менеджменту* : матеріали VII студент. наук. конференції (м. Житомир, 17 листопада 2021 р.). Житомир, 2021. С. 24–26.

36. Лесюк В. С. Впровадження інновацій для забезпечення економічної ефективності аграрних підприємств. *Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 17 листопада 2021 р.). Вінниця, 2021. С. 51–52.

37. Лесюк В. С. Вплив цифровізації на економічну ефективність аграрних підприємств. *Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу* : тези виступів II міжнародної науково-практичної конференції з проблем вищої освіти і науки (м. Житомир, 4–5 листопада 2021 р.). Житомир, 2021. С. 89.

38. Лесюк В. С. Особливості дослідження економічної ефективності аграрних підприємств. *Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики* : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (м. Полтава, 28 жовтня 2021 р.). Полтава, 2021. С. 74–76.

Дотримання принципів академічної доброчесності. У поданій на розгляд роботі не виявлено академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів. Усі текстові запозичення належно оформлені з посиланням на відповідні джерела. Дисертація є завершеним науковим дослідженням, результати якого становлять цінність для науковців у сфері економіки, а також мають практичне значення для фахівців аграрних підприємств.

Висновок

Дисертаційна робота Лесюка Владислава Станіславовича на тему: «Оцінка і забезпечення економічної ефективності та конкурентоспроможності аграрних підприємств» оформлена відповідно до вимог, визначених Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та Наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 року № 759 (зі змінами та доповненнями). Дисертація є завершеною науково-дослідною роботою, яка за актуальністю обраної теми, науковою новизною, теоретичною та практичною цінністю одержаних результатів, рівнем і обсягом проведених досліджень повністю відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами та доповненнями), і рекомендована до проведення публічного захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Рішення прийняте відкритим голосуванням:

за – 17

проти – 0

утримались – 0

Голова засідання:

доктор економічних наук,
доцент, професор кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин
Полтавського державного аграрного
університету

Інна МИКОЛЕНКО

Секретар засідання:

кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин
Полтавського державного аграрного
університету

Ірина ЗАГРЕБЕЛЬНА

«8» квітня 2025 р.

ЗАВІРЯЮ
Заступник начальника відділу кадрів
Полтавського державного аграрного
університету

Олена ПІХУЛЯ

